

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

SAYI: 24 • EKİM 2023

KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI VE BANDROL BEDELİ

Hasan Basri Çifçi

FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION For Freedom.

Türkiye

LIBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 24 • Ekim 2023

KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI VE
BANDROL BEDELİ

Hasan Basri Çifçi

© Özgürlük Araştırmaları Derneği, 2023

Bu çalışma, Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi (FNF Türkiye) tarafından desteklenmektedir. Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi (FNF Türkiye) ve Özgürlük Araştırmaları Derneği'nin görüşlerini yansıtmaz.

Özgürlük Araştırmaları Derneği

Çankaya Mah., Atatürk Bul., No: 160 D: 10 Çankaya, Ankara

(312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr

[f](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukarastirmalari](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukar](https://twitter.com/ozgurlukar)

Tasarım ve Dizgi:
Serbest Kitaplar
serbestkitaplar.com

Hasan Basri ifi

Lisans eğitimini Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesinde hukuk bölümünde ve İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesinde sosyoloji bölümünde tam burslu olarak tamamladı. Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde zel hukuk alanında yüksek lisans yaptı ve “*Devlet Garantileri*” başlıklı teziyle mezun oldu. Bu alışması On İki Levha Yayıncılık tarafından yayımlandı. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde insan hakları alanında yüksek lisans yaptı ve “*Kuşaklararası Adaletsizliği nceden Görme Sorunu*” başlıklı projesiyle mezun oldu. “*Bireysel Başvuru Harcının Artırılması Tartışması: Bireysel Başvuru Ne Kadar Bireysel?*” başlıklı alışması İstanbul Barosu tarafından ödüle lyık görüldü. Donald Black’in eserinden yaptığı “*Hukukun Hareket Tarzı*” başlıklı evirisi Pinhan Yayıncılık tarafından yayımlandı. Cardiff Üniversitesi Hukuk ve Toplum Merkezinde ve Max Planck Vergi Hukuku ve Kamu Maliyesi Enstitüsünde misafir araştırmacı olarak çalışmalar yürüttü. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kamu hukuku alanında doktora çalışmalarına devam etmektedir. 2020 yılından bu yana Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde malî hukuk alanında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	5
Giriş.....	6
1. Kamu Hizmeti Yayıncılığı.....	7
2. Kamu Hizmeti Yayıncılığının Finansmanı.....	9
3. Türkiye’de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Finansmanı.....	12
4. Bandrol Bedeli: Unsurları ve Toplanma Usûlü.....	14
Değerlendirme.....	17
Kaynakça.....	20

ÖZET

Kamu hizmeti yayıncılığı, niteliği ve gerektirdikleri itibarıyla bir finansman açığına neden olur ve devletler bu açığı kamusal kaynaklardan yararlanarak kapatmaya çalışır. Türkiye’de bu faaliyetin yürütülmesini Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu üstlenir ve kurumun faaliyetleri bandrol bedeli adında bir malî yükümlülükle desteklenir. Böyle bir yükümlülüğü, ancak faaliyetin niteliğine, gerektirdiklerine ve finansmanına ilişkin beklentilerin karşılandığı durumlarda temellendirmek mümkün olabilir.

GİRİŞ

2018 yılında İsviçre’de kamusal nitelikli radyo ve televizyon yayıncılığı için alınan zorunlu bedelin kaldırılması teklifiyle bir halk girişimi başlatıldı. Doğrudan demokrasinin kimi unsurlarının yürürlükte olduğu ülkede “*Billag’a Hayır*”¹ olarak anılan girişim 112 bin imzayla halk oylamasına sunuldu. Teklif 4 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilen halk oylamasında oyların %71,56’sıyla reddedildi. Güçlü bir çoğunluk radyo ve televizyon yayıncılığı için ödediği ücretin olduğu şekilde kalmasını destekledi. Sivil toplum örgütleri, sanatçılar, sporcular, mebuslar ve çok sayıda yurttaş kamusal nitelikli radyo ve televizyon yayıncılığının ve bu yayıncılığın finansmanı için toplanan bedelin sürdürülmesine yönelik “*Billag’a Hayır’a Hayır*” kampanyasını örgütledi ve bu kampanya başarılı oldu.² Peki, neden?

Türkiye’de elektrik enerjisi hasılatından ayrılarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumuna (TRT) aktarılan ve “*TRT Payı*” olarak adlandırılan zorunlu bedel de benzer tartışmalara konu oldu. Elektrik faturasındaki tüketim tutarı üstünden %2 oranında alınan bu bedel ile radyo, televizyon, video ve birleşik cihazlardan alınan bandrol bedeli TRT’nin gelirlerinin en büyük kısmını oluşturmaktaydı.³ Elektrik faturasındaki bedel, 21.12.2021 tarihli, 7346 sayılı ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun başlıklı torba kanunla yürürlükten kaldırıldı. Kanun parlamentoda görüşülmeden önce, 28 ilde 1600 kişiyle gerçekleştirilen kamuoyu yoklamasında, yoklamaya katılanların %72,4’ü bu bedelin alınmasını yanlış bulduğunu ifade etti.⁴ İsviçre’deki halk oylamasının sonuçlarına yakın bir çoğunluk yüzdesini işaret eden bu kamuoyu yoklaması, çoğunluğun benimsediği duruş bakımından İsviçre’dekinin tam tersi yönde seyrediyor. Peki, neden?

1 *Billag* bu ücretleri tahsil eden kurumun adıdır.

2 Detaylı açıklamalar için bkz. Gilles Marchand, The “No Billag” Swiss Saga, Public Media Alliance Insight, 9.4.2018, <http://www.publicmediaalliance.org/the-no-billag-swiss-saga/>, (Erişim: 7.8.2023).

3 TRT’nin 2021 yılına kadarki faaliyet raporlarında bandrol bedelinin ve elektrik tüketim matrahı üzerinden ayrılan payın gelir kalemleri arasında asıl kaynakları oluşturduğu vurgulanmaktaydı. Son beş yıldaki faaliyet raporları incelendiğinde, bu kalemlerden elde edilen gelirlerin miktarına ve kurumun gelirleri içindeki payına dair bilgilere yer verilmediği gözlenmiştir. Bu konudaki bilgilere, milletvekillerinin yazılı soru önergelerine verilen cevaplardan veya Sayıştay denetimine dayanarak hazırlanan raporlardan ulaşılmaktadır.

4 Metropoll, Türkiye’nin Nabzı Temmuz 2021, 2021.

Elektrik faturasındaki bedel kaldırılrsa da bandrol bedeli TRT'nin gelirleri arasında yer almaya devam ediyor. Bu kısa raporun amacı, bandrol bedeli özelinde Türkiye'deki kamu hizmeti yayıncılığının finansmanının değerlendirilmesidir. Bunun için önce kamu hizmeti yayıncılığı faaliyetinden söz edilecek (1), ardından bu faaliyetin finansmanında benimsenen yöntemler irdelenecektir (2). Bu genel belirlemelerden sonra Türkiye'de kamu hizmeti yayıncılığının finansmanı incelenecek (3), bir malî yükümlülük olarak bandrol bedelinin çerçevesi çizilecektir (4). İzlenecek bu yol, yukarıda birbirinden farklı bağlamlarda yankılanan “Neden?” sorusuna yanıt vermeyi kolaylaştıracaktır.

Kamu hizmeti yayıncılığının şu dört niteliği taşıması esastır: Genellik, çeşitlilik, bağımsızlık ve özgünlük.

1. KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI

Kamu hizmeti yayıncılığı (*public service broadcasting*) devletin kurduğu, düzenlediği ve/veya yürüttüğü bir kamu hizmetini yerine getirmek üzere belirli programların yayıncılar tarafından farklı yayın araçlarıyla yurttaşların geneline sunulması anlamına gelir.⁵ Kamu hizmeti yayıncılığının şu dört niteliği taşıması esastır: Genellik, çeşitlilik, bağımsızlık ve özgünlük. (i) Genellik, kamu hizmeti yayıncılığına bütün yurttaşların erişebilmesini işaret eder. (ii) Çeşitlilik, kamu hizmeti yayıncılığının program türleri, hedef kitlesi ve içerik bakımından toplumun genel faydasını sağlayacak kapsayıcılıkta olmasını karşılar. (iii) Bağımsızlık, kamu hizmeti yayıncılığının ticari amaçlar güdülmeden ve siyasi etkiye kapalı biçimde yürütülmesini belirtir. (iv) Özgünlük, kamu hizmeti yayıncılığının diğer yayıncılık faaliyetlerinden ayrılmasını, yurttaşların bu faaliyetin hususi niteliğini ayırt edebilmesini ifade eder.⁶

Tanımı ve nitelikleri itibariyle, kamu hizmeti yayıncılığının, televizyon veya radyo gibi güncel teknoloji araçlarıyla sınırlı ve sadece kamu sektörünün üstlendiği bir faaliyet olarak ele alınmadığı görülebilir.⁷ Kamu hizmeti yayıncılığının

⁵ Benjamin Linke, *Public Financing of Public Service Broadcasting and its Qualification as State Aid*, Peter Lang, Frankfurt, 2016, s. 20. Kamu hizmeti yayıncılığının, kamu yayıncılığından ve devlet yayıncılığından farklı yönlerine ilişkin olarak bkz. Tayfun Akgüner, “Kamu Hizmeti Yayıncılığı”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 7, 1998, s. 286-287.

⁶ Monroe E. Price ve Marc Raboy, *Public Service Broadcasting in Transition*, Kluwer Law International, Lahey, 2003, s. 2-4. Avrupa Yayıncılık Ajansının 2012 yılındaki Genel Kurul toplantısında kamu hizmeti yayıncılığının genellik, bağımsızlık, mükemmellik, çeşitlilik, hesap verilebilirlik ve inovasyon şeklinde altı temel değeri taşıması gerektiği kabul edilmiş ve bu değerler bir rehberde yayıncıların dikkatine sunulmuştur. Bkz. European Broadcasting Union, *Public Service Values: Editorial Principles and Guidelines*, 2014, http://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Public_Service_Values.pdf, (Erişim: 10.8.2023).

⁷ Linke, op. cit., s. 19.

cılığı çağın teknolojik gerekliliklerine göre değişiklik gösterebilir ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde devletin farklılaşan rolleriyle birlikte özel sektörün de katılımını sağlayacak şekilde yeniden tanımlanabilir. Günümüzde kamu hizmeti yayıncılığını büyük ölçüde kamu sektörünün üstlenmesini açıklayan hâkim değerler dizisi, kamu ekonomisi disipliniinde devletin ekonomik faaliyetlere müdahil olmasını açıklayan teorilerle paralellik gösterir. Yayıncılık faaliyetlerinde, diğer tüm ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi, çeşitli nedenlerle piyasa başarısızlığı yaşanabileceği ve bunun verimsizliğe yol açabileceği düşünülür. Devletin bu piyasada katılımcı olarak bulunmasının, diğer katılımcıların durumunu iyileştirebileceğine ve toplumun genel faydasını daha yüksek bir seviyeye taşıyabileceğine inanılır.⁸

Bu değerler dizisinin temelinde iki önemli hususun yer aldığı söylenebilir. Bunlardan ilki, yurttaşların genelini hedefleyen yayıncılık faaliyetinin, bu faaliyetten yararlanmak isteyenlerin dışlanamaması ve yararlananların diğer yararlanıcıların durumunu etkilememesi gibi sebeplerle, kamu ekonomisinde kamusal mal (*public good*) olarak adlandırılan faaliyetlerin taşıdığı özelliklere sahip olmasıdır.⁹ İkincisi, yayıncılık faaliyetinin reklamcılık faaliyetiyle iç içe geçmiş olması ve bu durumun her zaman toplumun genel faydasına hizmet etmemesidir. Reklamcılık faaliyetinin kalkış noktası saf ticari amaçlar olduğu için, reklamın hedeflediği kitle zamanla yayıncılığın da hedefi hâline gelir ve farklı kitleleri hedefleyen yayınların yapılması her zaman mümkün olmaz.¹⁰ Kamu hizmeti yayıncılığı, saf ticari amaçların öngördüğünden farklı doğrultuda, örneğin maliyeti yüksek olsa da toplumun genel faydasını hedefleyen kimi faaliyetlerin yürütülmesini sağlar. Reklamcılık faaliyetine dayanan yayıncılık faaliyeti tüketicileri hedeflerken, kamusal finansmana dayanan yayıncılık faaliyeti yurttaşları hedefler.¹¹ Böylelikle kamunun tamamını kapsayan ve bunu herkesin eşit erişimini mümkün kılacak şekilde paylaşan bir yayıncılık mümkün kılınabilir.¹²

Kamu hizmeti yayıncılığının temellendirilmesinde, salt kamu ekonomisinden kalkan açıklamaların yanında, insan hakları düşüncesini odağa alan

⁸ Mira Burri, *Public Service Broadcasting 3.0: Legal Design for the Digital Present*, Routledge, Oxon, 2015, s. 12.

⁹ *Ibid.*, s. 13.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Dave Atkinson, "Public Service Television in the Age of Competition", *Public Service Broadcasting: The Challenges of the Twenty-First Century*, Dave Atkinson ve Marc Raboy (Ed.), UNESCO Publishing, Paris, 1997, s. 55.

¹² Linke, *op. cit.*, s. 20-21.

bir yaklaşımı hatırlamak yerinde olur. Zira bir devlette belirli bir tarihsel anda, belirli bir problem karşısında, bu problemle karşılaşan kişilerin kanaatlerini oluşturması ve davranışlarını tasarlaması için o devlette düşünce, ifade ve haberleşme özgürlüklerinin temin edilmesine ihtiyaç vardır. Çoğulcu demokrasinin işleme ancak bu özgürlüklerle mümkündür.¹³ Yurttaşların eğitilmiş, yaşanan gelişmeler karşısında duyarlı ve etkin olabilmesi, doğru değerlendirmelere dayanan eylemlerde bulunabilmesi saf ticari amaçlardan hareket eden yayıncılık faaliyetleriyle mümkün olmaz. Bilim ve sanat özgürlüğünün, özgür seçimlerin gerçekleşeceği ortamların hazırlanması ve gençlerin, azınlıkların, yaygın eğitimin, kültürel faaliyetlerin desteklenmesi gibi devletin olumlu edimleri kamu hizmeti yayıncılığı faaliyetiyle yakından bağlantılıdır.¹⁴

2. KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞININ FİNANSMANI

Kamu hizmeti yayıncılığı, toplumun genel faydasına yönelen, fakat gideri kadar gelir getirmeyen bir faaliyettir. Diğer bir deyişle, saf ticari amaçlara dayanan ekonomik faaliyetlerden farklı olarak her zaman kârlılık özelliği göstermez. Reklamcılık faaliyetinden elde edilen gelirlerin payı yukarıda açıklanan nitelikleri sağlayabilmek maksadıyla sınırlı tutulur. Bu durum faaliyetin finansmanında bir açık yaratır. Devletlerin, bu açığı, kamu hizmeti yayıncılığı faaliyetinden bir bütün olarak yararlanan yurttaşların bu faaliyetin finansma-

¹³ Kamuoyunun bu özgürlüklerle ilişkisi için bkz. Münci Kapani, Kamu Hürriyetleri, 7. Baskı, Yetkin, Ankara, 2013, “Devlet Kudretini Sınırlayan Hukuk Dışı (*meta juridique*) Faktörler” bölümü.

¹⁴ Birleşik Krallık'ta kamu hizmeti yayıncılığı faaliyeti yürüten BBC'nin eski direktörü *John Birt*'ün Avrupa Yayıncılık Ajansı'nın 29-30.11.1993 tarihinde düzenlediği konferanstaki konuşmasında yer alan şu ifadeler bu bağlantıları iyi bir şekilde açıklar: “*Ulusal yayıncılığınızın ulusal kültürünüzü korumasını istiyorsanız –ki bu en iyi yazarlarınıza, en iyi komedyenlerinize, en iyi aktörlerinize, en iyi yorumcularınıza, en iyi müzisyen ve bestecilerinize çalışacakları ve kendilerini ifade edecekleri bir alan sunmak ve uygun kaynakları vermek demektir; ulusal tartışmalarınızı, yurt içinde çalışan dış bürolar ve uzman muhabirlerle uzmanlıkla kurulmuş, uygun şekilde finanse edilen haber ve güncel olay hizmetleriyle korumak istiyorsanız –örneğin BBC’de Avrupa seçimlerinin düzgün bir şekilde haberleştirilmesini temin ediyoruz; izleyicilerin birçok farklı ihtiyacını farklı şekillerde karşılayan kapsamlı bir eğitim programı sağlamak istiyorsanız –çocuklarınızın ithal çizgi filmlerle değil, onları besleyen, ufku genişleten zengin programlarla yetişmesini istiyorsanız; meydan okumaya, yenilik yapmaya ve öncülük etmeye çalışan programlar istiyorsanız; bütün bunları istiyorsanız, bunun kamu finansmanı anlamına geldiğini anlamamız gerekir.*” Bkz. John Birt, “Reorganizing a Broadcasting Organization to Face Competition”, Public Service Broadcasting: Europe’s Opportunity, Jean-Phillippe Art (Raportör), European Broadcasting Union, Cenevre, 1993, s. 91.

nına katılmalarını¹⁵ sağlayarak, diğer bir ifadeyle kamu kaynaklarından faydalanarak kapatmaya çalıştığı görülür. Yurttaşlara malî yükümlülük konması; kamu hizmeti yayıncısına kamu bütçesinden kaynak ayrılması, vergi kolaylığı sağlanması, devlet garantisi verilmesi; yayıncının amme alacaklarının terkinin veya yeniden yapılandırılması, özel borçlarının üstlenilmesi gibi çeşitli araçlar devletlerin bu açığı kapatmak üzere benimsediği yöntemler arasında sayılabilir.¹⁶ Hangi yöntem veya yöntemlere başvurulursa başvurusun, kamu hizmeti yayıncılığının yukarıda sayılan dört niteliğin gerçekleşebilmesi için, (i) kamu kaynaklarından sağlanan finansmanın siyasi etkiye kapalı bir şekilde belirlenmesi, (ii) kamu hizmeti yayıncısının görevleriyle sınırlı tutulması ve bu görevleri yerine getirmesine yetecek ölçüde olması, (iii) kullanılmasında hesap verilebilirliği sağlaması esastır.¹⁷

Kanada ve Avustralya örneklerinde olduğu gibi, kimi devletlerde kamu hizmeti yayıncısına kamu bütçesinden kaynak ayrılması yöntemi ön plandayken, Avrupa devletlerinde baskın yöntem yurttaşlara malî yükümlülük konmasıdır.¹⁸ Bu malî yükümlülük Hollanda'daki gibi mevcut yükümlülüklerle ek bir yükümlülük¹⁹ olarak yahut Birleşik Krallık'taki lisans ücreti (*licence fee*) veya Almanya'daki mesken harcı (*household levy*) gibi müstakil bir yüküm-

¹⁵ Finansal açıdan katılma, kamu hizmeti yayıncılığına halkın katılımının bir biçimi olarak görülebilir. Bu konuda bkz. Engin Başçı, "Kamu Hizmeti Yayıncılığı Düzenlemelerinde Halkın Katılım ve Temsiliyet Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme (İngiltere-Almanya-Türkiye Örnekleri)", İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 10/4, 2018, s. 1309 vd.

¹⁶ Linke, op. cit., s. 22.

¹⁷ Price ve Raboy, op. cit., s. 4. Kamu hizmeti yayıncılığının finansmanında kamu kaynaklarından yararlanılmasında Avrupa Birliği hukukunun devlet yardımlarıyla ilgili olarak getirdiği sınırlamaların gündeme gelebilmesi de bu esaslarla bağlantılıdır. Kamu hizmeti olarak nitelendirilen görevlerin olabildiğince açık bir şekilde ortaya konması, bu görevlerin gerçekleştirilmesine yetecek miktarla sınırlı finansmanın bu somut görevler henüz yerine getirilmeden tesis edilmesi ve verimli bir şekilde kullanılmasının sağlanması gerekir. Bkz. Linke, op. cit., s. 137-138.

¹⁸ İspanya ve Portekiz örneklerinde reklam gelirleri daha fazladır ve dolayısıyla finansman açığının kamu kaynaklarıyla kapatılmasının kapsamı daha dardır. Bkz. Stylianos Papathanassopoulos, "Financing Public Service Broadcasters in the New Era", Media Between Culture and Commerce, Els de Bens (Ed.), Intellect, Bristol, 2007, s. 151. İtalya'daysa kamu kaynaklarından karşılanan finansmanla reklam gelirleri arasında bir denge vardır. Bkz. Irini Katsirea, Public Broadcasting and European Law: A Comparative Examination of Public Service Obligations in Six Member States, Kluwer Law International, Alphen Aan Den Rijn, 2008, s. 86.

¹⁹ Detaylı açıklamalar için bkz. Katsirea, op. cit., s. 104-105.

lülük olarak düzenlenebilir. Avrupa Yayıncılık Ajansı'nın Kasım 2022 tarihli raporuna göre, Avrupa ülkelerinde en çok başvurulan yöntem hâlâ lisans ücretidir ve alternatif yöntemler arasında ön sırada mesken harcı gelmektedir.²⁰

Birleşik Krallık'ta kamu hizmeti yayıncılığının finansmanı büyük ölçüde lisans ücretinden elde edilen gelirlerden karşılanır.²¹ Televizyon yayınına erişebilen araçlar televizyon alıcısı olarak nitelendirilir ve televizyon alıcısının kurulması ve kullanılması lisansa tabi tutulur. Kendisine televizyon alıcısını kurma ve kullanma lisansı verilen herkes, lisansın verilmesi sırasında lisans ücreti ödemekle yükümlüdür. Altmış beş yaşın üstündeki kişiler lisans ücretinden muaftır. Birleşik Krallık'ta kamu hizmeti yayıncılığı bir imtiyaz olarak görüldüğünden, belirli dönemlerle sınırlı olacak şekilde kraliyet imtiyaznameleriyle düzenlenir.²² Kamu hizmeti yayıncısının gelirlerine ilişkin hükümlere de bu imtiyaznamelerde yer verilir. İlgili bakanlıkla kamu hizmeti yayıncısı arasında, imtiyaznamelere dayalı olarak yapılan periyodik çerçeve anlaşmalar doğrultusunda, lisans ücretinin miktarı belirlenir ve lisans ücretinden elde edilen gelirler yayıncıya devredilir.²³ Yayıncının bu gelirleri ticari amaçla kullanmasına izin verilmez. Hangi araçların televizyon alıcısı olarak kabul edileceği ilgili bakanlık tarafından belirlendiğinden, lisans ücreti yükümlülüğünde yürütmenin etkisinden söz edilebilir.²⁴

Almanya'daysa kamu hizmeti yayıncılığının finansmanı mesken harcından, reklam gelirlerinden ve program ihracı, destekleyici işbirlikleri gibi diğer gelirlerden karşılanır.²⁵ 2013 yılına kadar televizyon, radyo veya yayıncılık servislerini internet yoluyla elde eden başka araçların satın alınmasından doğan bir yükümlülük söz konusuysa, 2013 yılından itibaren mesken başına yalnızca bir kere ödenecek bir yükümlülük getirilir.²⁶ Meskendeki televizyon, radyo veya diğer araçların sayısı veya bunların gerçekten kul-

²⁰ European Broadcasting Union, Licence Fee and Household Charges 2022, <http://www.ebu.ch/mis> (Erişim: 8.8.2023), s. 4.

²¹ Price ve Raboy, op. cit., s. 5.

²² Mevcut kraliyet imtiyaznamesi 1.1.2017 ile 31.12.2027 tarihleri arasında yürürlüktedir. Bkz. Charter and Agreement, BBC, <http://www.bbc.com/aboutthebbc/governance/charter> (Erişim: 9.8.2023).

²³ Mevcut çerçeve anlaşma Mayıs 2022 tarihinde akdedilmiştir.

²⁴ Communications Act 2003, Part IV, Art. 363-368.

²⁵ Katsirea, op. cit., s. 39.

²⁶ Phil Ramsey ve Christian Herzog, "The End of Television Licence Fee? Applying the German Household Levy Model to the United Kingdom", *European Journal of Communication*, 33/4, 2018, s. 434-435.

Kamu hizmeti yayıncılığının özerk ve tarafsız bir şekilde yürütülmesi bu faaliyetin anayasal esası olarak ifade edilir.

lanılıp kullanılmadığı önem taşımaz. Sosyal yardım alanlar, engelliler gibi belirli gruplar mesken harcından muaf tutulur. Harcın miktarı, kamu hizmeti yayıncılığını siyasi etkiden korumak amacıyla, on altı bağımsız uzmandan oluşan bir komisyon tarafından üç aşamada belirlenir. İlk aşama, yayıncıların finansal gereklilikleriyle ilgili olarak bu komisyona bilgi vermesidir. Bu bilgi verme iki yıllık dönemlerde yapılır. İkinci aşamada, komisyon bildirilen gerekliliklerin yerinde olup olmadığını değerlendirir ve kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını inceler. Üçüncü aşamada, komisyon eyaletlere sonraki dönem için belirli bir mesken harcı miktarını tavsiye eder. Bu tavsiye eyalet parlamentoları tarafından onaylandıktan sonra, eyaletler arasında bir anlaşmayla karara bağlanır.²⁷

3. TÜRKİYE'DE KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI VE FİNANSMANI

Türkiye'de 1982 Anayasasının 133. maddesi, radyo ve televizyon istasyonlarının kurulmasının ve işletilmesinin serbest olduğunu ilân eder. Böylelikle, yayıncılık faaliyetinin, sınırları kanunlarla belirlenen bir piyasada özel kişilerce yürütülmesi mümkün olur. Maddenin üçüncü fıkrasıysa, devletçe kamu tüzel kişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumundan söz ederek, kamu hizmeti yayıncılığı faaliyetini işaret eder. Kamu hizmeti yayıncılığının özerk ve tarafsız bir şekilde yürütülmesi bu faaliyetin anayasal esası olarak ifade edilir. Türkiye'de bu faaliyetin yürütülmesini TRT üstlenir. TRT'ye sürekli ve yeterli gelir kaynağı sağlamak amacıyla 3093 sayılı ve 4.12.1984 tarihli Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu çıkarılır. Kanunda TRT'nin gelirleri ve bu gelirlerin nasıl tahsil edileceği kapsamlı şekilde düzenlenir. Kanunun ikinci maddesinde TRT'nin gelirleri şu şekilde sıralanır: (i) Radyo, televizyon, video ve birleşik cihazlardan tahsil edilecek ücretler, (ii) kamu bütçesinden yapılacak katkılar, (iii) reklam gelirleri, (iv) program yapım, yayın ve ihracından elde edilen gelirler, (v) ticari işlem ve ortaklıklardan elde edilen gelirler, (vi) düzenlenecek etkinliklerden elde edilen gelirler, (vii) bağışlar, yardımlar ve diğer gelirler.

Bu çerçevede, Türkiye'de kamu hizmeti yayıncılığının finansmanında kamu kaynaklarından yararlanmak üzere yurttaşlara malî yükümlülük konması ve kamu hizmeti yayıncısına kamu bütçesinden kaynak ayrılması gibi farklı yöntemlerin bir arada kullanıldığı söylenebilir. Yurttaşlara malî yükümlülük konmasında, bandrol bedeli şeklinde kavramlaştırılabilecek bir

²⁷ Katsirea, op. cit., s. 39-40.

yükümlülüğün benimsendiği görülür.²⁸ Türkiye’de radyo, televizyon, video ve birleşik cihazları üreten kişilerin, ürettikleri bu cihazları satmadan önce; ithal eden kişilerinse yurt dışından getirdikleri bu cihazları iç piyasa serbest dolaşıma sokmadan önce bandrol alması zorunludur. Bandrol, TRT tarafından, bandrol bedelinin peşin ödenmesi veya ödeneceğine ilişkin teminat gösterilmesi üzerine verilir. Bandrol bedelinin, aşağıda görüleceği üzere yayıncılık faaliyetine ulaşabilen tüm cihazlar için ayrı ayrı söz konusu olması sebebiyle, mesken harcı yönteminden ziyade, lisans ücreti yöntemine daha yakın olduğu söylenebilir.

Bandrol bedelinin parlamento tarafından bir kanunla düzenlenmesi esastır. Anayasanın 73. maddesinin üçüncü fıkrası vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin kanunla konacağını, değiştirileceğini veya kaldırılacağını düzenler. Bandrol bedeli, kamusal güce dayalı olarak, belirli bir hizmetin veya işin görülmesi için yetkili makamlarca verilen izin karşılığında alınan para anlamına gelen²⁹ resim yükümlülüğüne benzeyen bir malî yükümlülüktür. Bu özelliği sebebiyle, Anayasanın 73. maddesinin ve dolaşısıyla kanunilik ilkesinin kapsamındadır.³⁰ Bandrol bedelinin kanunla düzenlendiğinin söylenebilmesi için, malî yükümlülüğün temel unsurları olan yükümlülüğün konusunun, yükümlülüğü doğuran olayın, yükümlünün, matrah ve oranın kanunda düzenlenmesi şarttır.³¹ Ayrıca yükümlülüğün yerine getirilmesinde takip edilecek usûlî işlemlerin ve yöntem ilişkilerinin de kanunda düzenlenmesi lâzımdır.³² 3093 sayılı Kanun, bu gereklilikleri karşılama hedefiyle bandrol bedelini detaylı biçimde düzenler. Anayasanın

Türkiye’de radyo, televizyon, video ve birleşik cihazları üreten kişilerin, ürettikleri bu cihazları satmadan önce; ithal eden kişilerinse yurt dışından getirdikleri bu cihazları iç piyasa serbest dolaşıma sokmadan önce bandrol alması zorunludur.

²⁸ Girişte açıklandığı üzere, bir diğer malî yükümlülük olan elektrik faturasındaki bedel 2021 yılında kaldırılmıştır.

²⁹ Selim Kaneti, Esra Ekmekci, Gülsen Güneş ve Mahmut Kaşıkçı, Vergi Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 7.

³⁰ Bu durumda, malî güce göre ödeme ilkesinin işleyip işlemeyeceği sorusu akla gelebilir. Anayasanın 73. maddesinin lafzî yorumu, malî güce göre ödeme ilkesinin harç, resim ve benzeri malî yükümlülükler bakımından geçerli olduğunu söylemeyi zorlaştırır. Hukuk öğretisinde yaygın görüş, bu yükümlülükler için malî güce göre ödeme ilkesinin geçerli olmadığıdır. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi bu kapsamdaki bazı yükümlülükleri bu ilkeye uygunlukları bakımından denetlemiştir. Bu yükümlülüklerin kanun koyucu tarafından bu ilkeye uygun şekilde düzenlenmesinin, Anayasa Mahkemesinin denetimine uygun düşeceği savunulur. Bkz. Uğur Yiğit ve İlhami Öztürk, “Mali Güce Göre Ödeme Anayasal İlkesinin Vergi Benzeri Mali Yükümlülüklerle Uygulanabilirliği”, Journal of Constitutional Law, 6/12, 2017, s. 643-645.

³¹ Gülsen Güneş, Verginin Yasallığı İlkesi, 3. Baskı, On İki Levha, İstanbul, 2011, s. 134.

³² Ibid.

73. maddesinin son fıkrası, Cumhurbaşkanına, yükümlülüklerin muaflık, istisna, indirim ve oranlarına ilişkin olarak, kanunun çizdiği sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi verir. 3093 sayılı Kanun, bandrol bedeli bakımından bu yetkiye de temel oluşturur.

4. BANDROL BEDELİ: UNSURLARI VE TOPLANMA USÛLÜ

Yükümlülüğün konusu. Bir malî yükümlülüğün konusu, bu yükümlülüğün ne üzerinden alındığını ifade eder.³³ Bandrol bedelinin konusu, 3093 sayılı Kanunun ikinci maddesinde radyo, televizyon, video ve birleşik cihazlar olarak açıklanır. Kanunun dördüncü maddesindeyse ikinci maddede sayılan cihazlarla ilgili daha detaylı belirlemeler yapılır. Buna göre, renkli veya siyah-beyaz televizyonlar, radyolar, portatif radyo-teypler, pikaplar, video cihazları, müzik setleri, cep telefonları, bilgisayarlar, tablet bilgisayarlar, taşıtlarda yer alan cihazlar, televizyon alıcıları ve internet üzerinden veya başka bir yolla her türlü görsel ve/veya işitsel yayıncılık faaliyetine erişebilen diğer cihazlar bandrol bedelinin konusunu oluşturur. Bu cihazların asıl fonksiyonun yayıncılık faaliyetiyle ilgili olması gerekmez. Farklı işlevler görmesi için tasarlanmış cihazlar da yalnızca yayıncılık faaliyetine erişme potansiyeli taşıdığından yükümlülüğün kapsamında kabul edilir. Cihazların, yayıncılık faaliyetine erişmek için ilave bir yazılım veya donanım desteğine ihtiyaç duyup duymadığı da yükümlülük açısından herhangi bir farklılık yaratmaz.

Yükümlülüğü doğuran olay. Bir malî yükümlülüğü doğuran olay, yükümlü tutulacak kişiyle devlet arasında somut bir ilişkinin başlamasını sağlayan sebebi ifade eder.³⁴ 3093 sayılı Kanunda bandrol bedelinin doğması üç ayrı duruma bağlanmıştır. Birincisi televizyon, video ve birleşik cihazların satışa sunulmak üzere³⁵ üretilmesidir. İkincisi, bu cihazların ithalat yoluyla iç piyasada serbest dolaşıma sokulmasıdır. Üçüncüsü, bu cihazların ithalat

³³ Ibid., s. 137.

³⁴ Kaneti vd., op. cit., s. 162-163.

³⁵ 3093 sayılı Kanunun üçüncü maddesinde bu cihazları imâl edenlerin satıştan önce bandrol almaya mecbur olduğunun ifade edilmesi, bu cihazların satış maksadıyla değil, şahsi kullanım için üretilmesi durumunda yükümlülüğün söz konusu olmayacağını düşündürmektedir. Kanuna dayanılarak çıkarılan Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunca Bandrol Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Bkz. 19.9.1998 tarihli ve 23468 sayılı Resmi Gazete, son değişiklik 19.3.2015) incelendiğinde, burada da bu cihazların alım, satım, ithalat ve imalatıyla uğraşan kişilerin satıştan önceki veya serbest dolaşıma girişteki yükümlülüğünden söz edildiği görülür.

amacı dışında yurt dışından getirilmesidir. İkinci ve üçüncü olaylar bir arada yorumlandığında, ticari bir maksat olsun veya olmasın, bu cihazların yurt dışından Türkiye'ye getirilmesinin bandrol bedelini doğurduğu görülür.

Yükümlü. Bir malî yükümlülüğün yükümlüsü, yükümlülüğü doğuran olay kendi kişiliğinde gerçekleşen ve bundan kaynaklanan borcu kendi malvarlığından karşılayan kişiyi ifade eder.³⁶ Bandrol bedelinin yükümlüsü televizyon, video ve birleşik cihazları üreten, ithal eden veya ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kişilerdir. Dolayısıyla, genellikle bu cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kişiler hariç, diğer kişiler cihazların kullanıcısı olmak zorunda değildir. Diğer bir ifadeyle, tüketiciler değil, üreticiler ve ithalatçılar yükümlüdür. Her ne kadar tüketici yükümlü tutulmamış olsa da bir malî yükümlülük her zaman bu yükümlülüğü yerine getiren kişinin üstünde kalmaz. Yükümlüler ekonomik ilişkilerinden yararlanarak yükümlülüğün getirdiği maddi etkiyi tüketiciye yansıtabilir.³⁷ Üreticiler veya ithalatçılar bandrol bedelini bu cihazların satış fiyatına dâhil edebilir. Böylelikle, bandrol bedelinin gerçek taşıyıcısı bu cihazları satın alan tüketiciler olur. Bandrol bedelinin yükümlüsüyle gerçek taşıyıcısı farklı kişiler olduğunda dolaylı bir yükümlülük söz konusudur. Bu cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kişiler bakımından genellikle böyle bir ayırım olmadığı, yükümlü ve taşıyıcı aynı kişi olduğu için, dolaysız bir yükümlülükten söz etmek gerekir.

Matrah ve oran. Bir malî yükümlülüğün matrahı, yükümlülüğün konusunun yükümlünün borcunu hesaplamak için kullanılan ekonomik değeridir.³⁸ Oran, bu ekonomik değer belirlenmiş bir kısmını ifade eder.³⁹ Bandrol bedelinin matrahı üç yükümlü grubu bakımından ayrı şekilde tespit edilir. Üreticiler için bandrol bedelinin matrahı, cihazların satış fişindeki katma değer vergisinin matrahıdır. İthalatçılar için bandrol bedelinin matrahı, cihazların gümrük giriş beyannamesindeki katma değer vergisinin matrahıdır. Bu iki yükümlü grubu için, cihazların tesliminin karşılığını oluşturan bedel, yükümlülüğün miktarının hesaplanacağı ekonomik değeri gösterir. Bandrol bedeli bu değer üzerinden, bir kereye mahsus olmak üzere, her cihaz için farklı oranlarda alınır. Örneğin, bilgisayar ve tabletler için %4, cep

Üreticiler veya ithalatçılar bandrol bedelini bu cihazların satış fiyatına dâhil edebilir. Böylelikle, bandrol bedelinin gerçek taşıyıcısı bu cihazları satın alan tüketiciler olur.

³⁶ Güneş, op. cit., s. 140.

³⁷ Detaylı açıklamalar için bkz. S. Ateş Oktar, Vergi Hukuku, 8. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 88.

³⁸ Güneş, op. cit., s. 142; Oktar, op. cit., s. 90.

³⁹ Güneş, op. cit., s. 143.

Türkiye’de genel olarak kamu hizmeti yayıncılığının finansmanını ve özel olarak bandrol bedelini değerlendirirken önce yürütülen faaliyetin genellik, eşitlik, bağımsızlık ve özgünlük niteliklerini taşıyıp taşımadığına bakmak gerekir.

telefonları için %12, televizyon ve radyolar için %16 oranı uygulanır. 3093 sayılı Kanunun 4(a) hükmünde bu oranlar sırasıyla %2, %6 ve %8 olarak düzenlenmiştir. Kanunun 4(d) hükmü uyarınca, Cumhurbaşkanı kanunda belirtilen oranları topluca veya ayrı ayrı iki katına kadar artırmaya yetkilidir. 25.5.2022 tarihli ve 5610 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı doğrultusunda, Cumhurbaşkanı, yetkisini bu oranlar bakımından son haddine kadar kullanmış ve oranları sırasıyla %4, %12 ve %16 olarak yeniden belirlemiştir.⁴⁰

Anılan cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye’ye getiren kişiler için bandrol bedelinin matrahı, her yıl Aralık ayında, takip eden takvim yılında uygulanmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından götürü bedel olarak belirlenir. 2023 yılında bilgisayar ve tabletler için 10 avro, cep telefonları için 20 avro alınırken, televizyonlar için istenen bedel cihazın cinsine göre 8 avro ila 80 avro arasında, radyolar için istenen bedel cihazın cinsine göre 1 ila 2 avro arasında değişiklik gösterir.⁴¹ Anayasanın 73. maddesine ilişkin olarak yukarıda yapılan kısa açıklamalar hatırlandığında, son fıkranın, Cumhurbaşkanına, yükümlülüklerin muaflik, istisna, indirim ve oranlarına ilişkin olarak, kanunun çizdiği sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi verdiği görülür. Dolayısıyla, anılan cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye’ye getiren kişiler için bandrol bedelinin Cumhurbaşkanı tarafından götürü bedel olarak belirlenmesi, kanunilik ilkesinin gereklerini sağlamada yetersiz kalır. 3093 sayılı Kanun’un 4(b) hükmünün Cumhurbaşkanına bu belirlemeyi yapma yetkisi vermesi kanunilik ilkesinin gereklerini karşılamaz.

Toplanma Usûlü. Bandrol bedelinde beyan esaslı geçerlidir. Bu cihazları üretenler, aylık devirlerde aldıkları bedelleri, takip eden üçüncü ayın onuncu gününe kadar TRT’ye bildirir ve aynı süre içinde öder. İthal edenler, beyan esasının yanında, gümrük müdürlüğü, PTT veya bankalar aracılığıyla ödeme yapabilir ve bu kurumlar toplanan bedelleri sonraki ayın on beşinci gününe kadar TRT’ye intikal ettirir. Bandrol bedelinin usûlüne uygun olarak ödenmemesi durumunda, ödenmediği her gün için yürürlükteki en yüksek ticari kredi faizi uygulanır ve 6183 sayılı ve 21.7.1953 tarihli Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerince ceza verilir.

⁴⁰ Bkz. 26.5.2022 tarihli ve 31847 sayılı Resmi Gazete.

⁴¹ 20.12.2022 tarihli ve 6585 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı (Bkz. 21.12.2022 tarihli ve 32050 sayılı Resmi Gazete) doğrultusunda, 2023 yılı için uygulanacak miktarlar, 23.12.2019 tarihli ve 1841 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı doğrultusunda (Bkz. 24.12.2019 tarihli ve 30988 sayılı Resmi Gazete) 2020 yılı için konulan miktarlara göre belirlenir. Dolayısıyla, bu miktarlar en son 2020 yılında güncellenmiştir.

DEĞERLENDİRME

Kamu hizmeti yayıncılığı, yayıncılık faaliyetinde piyasa başarısızlığını önlemeyi ve ticari açıdan kârlılık hedefi taşımasa bile toplumun genel faydası için gerekli olduğuna inanılan yayıncılık faaliyetlerini gerçekleştirmeyi hedefler. Çoğulcu demokrasinin, özgür seçimlerin ve temel hak ve özgürlüklerin gerçekleşebileceği koşulların oluşmasını destekler. Bunları sağlayabilmesi için genellik, çeşitlilik, bağımsızlık ve özgünlük niteliklerini taşıması gerekir. Diğer bir ifadeyle, bu dört niteliğe sahip olmayan bir yayıncılığı kamu hizmeti yayıncılığı olarak nitelendirmek zordur.

Bir yandan, kamu hizmeti yayıncılığının bu niteliklerini koruması için reklamcılık faaliyetinden elde edilen gelirler sınırlı tutulurken; diğer yandan, toplumun genel faydasını sağlayan maliyetli yayıncılık faaliyetlerine girilir. Bu durum, kamu hizmeti yayıncılığının finansmanında bir açık yaratır ve devletler bu açığı kamu kaynaklarından yararlanarak kapatmaya çalışır. Yöntemi ne olursa olsun, böyle bir finansmanın siyasi etkiye kapalı, yayıncının görevleriyle sınırlı ve hesap verilebilir olması gerekir.

Bu çerçevede, Türkiye’de genel olarak kamu hizmeti yayıncılığının finansmanını ve özel olarak bandrol bedelini değerlendirirken önce yürütülen faaliyetin genellik, eşitlik, bağımsızlık ve özgünlük niteliklerini taşıyıp taşımadığına bakmak gerekir. Eğer bu nitelikleri taşıdığı söylenebiliyorsa, faaliyetin finansmanında kamu kaynaklarından yararlanılması temellendirilebilir. Diğer bir deyişle, TRT’nin bütün yurttaşların erişimine açık olduğu; program türleri, hedef kitlesi ve içerik bakımından toplumun genel faydasını sağlayacak kapsayıcılıkta olduğu; ticari amaçlar gütmeyeceği ve siyasi etkiye kapalı olduğu; diğer yayıncılık faaliyetlerinden ayrı, kendine has bir yayıncılık faaliyeti yürüttüğü savunulabiliyorsa, bu faaliyetin finansmanında kamu kaynaklarının kullanılması yukarıdaki şekilde temellendirilebilir.

Yukarıdaki temeller bir kere kurulduktan sonra, bu kez, genel olarak kamu kaynaklarından sağlanan finansmanın ve özel olarak bandrol bedelinin siyasi etkiye kapalı bir şekilde belirlenip belirlenmediği, yayıncının görevleriyle sınırlı olup olmadığı ve hesap verilebilirliği sağlayıp sağlamadığı sorulmalıdır. Bandrol bedelinin, Anayasanın 73. maddesinin getirdiği kanunilik ilkesi doğrultusunda, esas rolü parlamentonun üstlendiği bir biçimde belirlenmesi esastır. Bununla birlikte, bandrol bedelinin konusunu oluşturan cihazları üretenler veya ithal edenler için, kanunun Cumhurbaşkanının yetkisine ilişkin olarak belirlediği sınırların son haddine kadar kullanılması dik-

Genel olarak kamu kaynaklarından sağlanan finansmanın ve özel olarak bandrol bedelinin siyasi etkiye kapalı bir şekilde belirlenip belirlenmediği, yayıncının görevleriyle sınırlı olup olmadığı ve hesap verilebilirliği sağlayıp sağlamadığı sorulmalıdır.

Bandrol bedelinin, anılan cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kişiler için Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesiyle kanunilik ilkesinin gereklerini yerine getirmeyen, dolayısıyla yürütmenin etkisine açık bırakılan bir finansmanı işaret eder.

kat çekicidir. Bu durum kanunilik ilkesi açısından sorun taşıyor gibi görünse de yürütmenin belirleyici etkisi bakımından düşündürücüdür. Bandrol bedelinin, anılan cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kişiler için Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesiyle kanunilik ilkesinin gereklerini yerine getirmeyen, dolayısıyla yürütmenin etkisine açık bırakılan bir finansmanı işaret eder. Ne kadar gelir elde edildiğinin, bunların nerede ve nasıl kullanıldığının şeffaf biçimde erişilebilir olmaması, hesap verilebilirliğin sağlanıp sağlanmadığının da tartışmaya açık olduğunu gösterir.

Bandrol bedeli, yayıncılık faaliyetine ulaşabilen tüm cihazlar için ayrı ayrı söz konusu olması sebebiyle, mesken harcı yönteminden ziyade, lisans ücreti yöntemine daha yakındır. Lisans ücreti yönteminin, uzun yıllardır uygulandığı ve çokça tartışmaya konu olduğu Birleşik Krallık'ta dahi ömrünü tamamlamaya yaklaştığı düşünülmektedir.⁴² Talebe bağlı yayıncılık faaliyetlerinin yaygınlaşmaya başladığı günümüz yayıncılık piyasasında lisans ücretinin sürdürülmesinin gittikçe zorlaşacağı ve başta mesken harcı olmak üzere⁴³ diğer yöntemlerin daha çok benimseneceği öngörülmektedir.⁴⁴ Mesken harcı yönteminin, kamu hizmeti yayıncılığı faaliyetinden bir bütün olarak yararlanan yurttaşların bu faaliyetin finansmanına katılmalarının düzenlenmesinde, yukarıda çizilen çerçeveye daha uygun bir yöntem olduğu savunulabilir. Televizyonu, bilgisayarı, telefonu ve radyosu için bu bedeli ayrı ayrı ödeyen bir kişiyle, yalnızca televizyona sahip olduğu için bu bedeli ödeyen bir kişinin, yararlanma düzeyi benzer olsa bile, finansmana katkıda bulunma düzeyi farklıdır. Bu cihazların birincil işlevinin yayıncılık faaliyetine ulaşmak olmadığı bağlamlarda, örneğin iş dünyasında bu durum daha da belirginleşir. İş yerlerinin çok sayıda cihaz için çok fazla katkıda bulunduğu söylenebilir. Malî yükümlülük konması yöntemi sürdürülecekse, lisans ücretine benzeyen bandrol bedeli yerine, mesken harcının veya harca benzeyen başka malî yükümlülüklerin benimsenmesi, bu kısa raporda açıklanan çerçeveye daha iyi hizmet eder ve kamu hizmeti yayıncılığına yurttaşların katkısını daha adil hâle getirme potansiyeli taşır.

⁴² Ramsey ve Herzog, op. cit., s. 431.

⁴³ Bkz. 20 numaralı dipnot.

⁴⁴ Karol Jakubowicz, "Public Service Broadcasting in the 21st Century: What Chance for a New Beginning?", From Public Service Broadcasting to Public Service Media, Gregory Ferrell Lowe ve Jo Bardoel (Ed.), Nordicom, Göteborg, 2007, s. 41-42.

Sonuçta Şu dört hususun değerlendirilmesi önerilir: (i) Bandrol bedelinin konusunu oluşturan cihazları ithalat amacı dışında yurt dışından Türkiye'ye getiren kiŐilerden alınacak miktarın kanunla belirlenmesi sağlanmalıdır. (ii) Bandrol bedeli yerine mesken harcı benzeri yöntemlerin benimsenmesine yönelik çalıŐmaların yapılması dŐnlmelidir. (iii) Hangi yöntem benimse-nirse benimsensin, finansman siyasi etkiye kapalı bir Şekilde belirlenmeli, TRT'nin görevleriyle sınırlı tutulmalı ve hesap verilebilirliği sağlamalıdır. (iv) Bütün bu açıklamaların bir anlam ifade etmesi için, genel, çeşitli, bağımsız ve zgn bir yayıncılık faaliyetinin yürütüldüğünden emin olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Tayfun Akgüner, “Kamu Hizmeti Yayıncılığı”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 7, 1998, s. 285-296.
- Dave Atkinson, “Public Service Television in the Age of Competition”, Public Service Broadcasting: The Challenges of the Twenty-First Century, Dave Atkinson ve Marc Raboy (Ed.), UNESCO Publishing, Paris, 1997, s. 17-30.
- Engin Başçı, “Kamu Hizmeti Yayıncılığı Düzenlemelerinde Halkın Katılım ve Temsiliyet Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme (İngiltere-Almanya-Türkiye Örnekleri)”, İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 10/4, 2018, s. 1309-1352.
- European Broadcasting Union, Licence Fee and Household Charges 2022, <http://www.ebu.ch/mis> (Erişim: 8.8.2023).
- European Broadcasting Union, Public Service Values: Editorial Principles and Guidelines, 2014, http://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Public_Service_Values.pdf, (Erişim: 10.8.2023).
- John Birt, “Reorganizing a Broadcasting Organization to Face Competition”, Public Service Broadcasting: Europe’s Opportunity, Jean-Phillippe Art (Raportör), European Broadcasting Union, Cenevre, 1993, s. 90-93.
- Mira Burri, Public Service Broadcasting 3.0: Legal Design for the Digital Present, Routledge, Oxon, 2015.
- Gülşen Güneş, Verginin Yasallığı İlkesi, 3. Baskı, On İki Levha, İstanbul, 2011.
- Karol Jakubowicz, “Public Service Broadcasting in the 21st Century: What Chance for a New Beginning?”, From Public Service Broadcasting to Public Service Media, Gregory Ferrell Lowe ve Jo Bardoel (Ed.), Nordicom, Göteborg, 2007, s. 29-49.
- Selim Kaneti, Esra Ekmekci, Gülşen Güneş ve Mahmut Kaşıkçı, Vergi Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.
- Münci Kapani, Kamu Hürriyetleri, 7. Baskı, Yetkin, Ankara, 2013.
- Irini Katsirea, Public Broadcasting and European Law: A Comparative Examination of Public Service Obligations in Six Member States, Kluwer Law International, Alphen Aan Den Rijn, 2008.

- Benjamin Linke, Public Financing of Public Service Broadcasting and its Qualification as State Aid, Peter Lang, Frankfurt, 2016.
- Gilles Marchand, The “No Billag” Swiss Saga, Public Media Alliance Insight, 9.4.2018, <http://www.publicmediaalliance.org/the-no-billag-swiss-saga/>, (Erişim: 7.8.2023).
- Metropoll, Türkiye'nin Nabzı Temmuz 2021, 2021.
- S. Ateş Oktar, Vergi Hukuku, 8. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2012.
- Stylianos Papathanassopoulos, “Financing Public Service Broadcasters in the New Era”, Media Between Culture and Commerce, Els de Bens (Ed.), Intellect, Bristol, 2007, s. 151-165.
- Monroe E. Price ve Marc Raboy, Public Service Broadcasting in Transition, Kluwer Law International, Lahey, 2003.
- Phil Ramsey ve Christian Herzog, “The End of Television Licence Fee? Applying the German Household Levy Model to the United Kingdom”, European Journal of Communication, 33/4, 2018, s. 430-444.
- Uğur Yiğit ve İlhami Öztürk, “Mali Güce Göre Ödeme Anayasal İlkesinin Vergi Benzeri Mali Yükümlülüklerle Uygulanabilirliği”, Journal of Constitutional Law, 6/12, 2017, s. 609-648.

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 24 • Ekim 2023

KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI VE BANDROL BEDELİ

Hasan Basri Çifçi

Çankaya Mahallesi Atatürk Bulvarı No: 160 D: 10, Çankaya, Ankara

(312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr

[f](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukarastirmalari](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [t](https://twitter.com/ozgurlukar) [ozgurlukar](https://twitter.com/ozgurlukar)